

Uittreksel voor W-official

WP 1.3

Bij een wedstrijd geleid door één scheidsrechter, fungeert de scheidsrechter aan de zijde van de jurytafel en nemen de grensrechters aan de overzijde plaats.

WP 1.7

Op elke speelveldbegrenzing achter de doellijn aan de zijde tegenover de jurytafel moet, om het terugkomvak aan te duiden, een rood merkteken zijn aangebracht op 2 meter gemeten vanuit de hoek van het speelveld.

Bij een speelveld met een geringere breedte dan 15 meter worden deze merktekens naar verhouding dicht bij de zijlijnen geplaatst. Het aldus ontstane vak tussen doellijn, zijlijn en speelveldbegrenzing vanaf het merkteken, wordt het "terugkomvak" genoemd. Bij een speelveld waarbij de speelveldbegrenzing wordt gevormd door een lijn met drijvers, bevindt zich het "terugkomvak" direct achter deze lijn vanaf het merkteken tot aan de zijlijn.

WP 1.9

De secretaris moet de beschikking hebben over een aparte rode, witte, gele en blauwe vlag met de afmetingen van 0,35 meter X 0,20 meter.

WP 5.6

Op ieder willekeurig moment mag een speler worden vervangen door het speelveld te verlaten via het terugkomvak het dichtst bij zijn eigen doellijn. De vervanger mag vanuit het terugkomvak in het speelveld komen zodra de te vervangen speler in het terugkomvak zichtbaar boven water is gekomen. Een doelverdediger mag alleen worden vervangen door een reservedoelverdediger.

Van een ploeg die minder dan zeven spelers heeft zal niet worden geëist dat de ploeg met een doelverdediger speelt. Krachtens dit artikel mag er geen vervanging plaatsvinden tussen het tijdstip van het door een scheidsrechter toekennen van een strafworp en het nemen van die worp.

wanneer zowel de doelverdediger als de reservedoelverdediger niet kunnen of mogen spelen zal, wanneer ten minste zeven spelers speelgerechtigd zijn, een team verplicht worden een speler aan te wijzen die als doelverdediger ingezet wordt. Deze speler zal de rode muts dragen.

Wanneer gedurende het spel een ploeg geen vervangende spelers meer heeft, de reservedoelverdediger niet meegerekend, mag de (reserve)doelverdediger worden ingezet als veldspeler.

WP 5.7

Vanaf iedere willekeurige plaats mag een vervanger in het speelveld komen:

- (a) tijdens de rusttijd tussen twee speelperioden, de speelperioden van verlengingen inbegrepen;
- (b) nadat een doelpunt is gemaakt;
- (c) gedurende een time-out;
- (d) bij het vervangen van een speler die een bloedende wond heeft of geblesseerd uitvalt.

Uittreksel voor W-official

WP 5.8

Een vervanger moet gereed liggen om een speler zonder oponthoud te vervangen. Indien hij niet gereed ligt gaat het spel zonder hem verder en mag hij op ieder moment vanuit het terugkomvak het dichtst bij zijn eigen doellijn in het speelveld komen.

WP 5.9

Een doelverdediger die vervangen is mag zodra hij weer aan het spel deelneemt uitsluitend als doelverdediger worden ingezet.

WP 9.1

De taken van de tijdopnemers zijn:

- (a) het opnemen van de exacte tijdsduur van werkelijk spel, time-outs en van de rustperiodes;
- (b) het opnemen van de tijdsduur van aaneensluitend balbezit van elke ploeg;
- (c) het opnemen van de tijdsduur van uitsluiting van de spelers die uitgesloten zijn, overeenkomstig de spelregels, en het bepalen van de tijdstippen waarop deze spelers of hun vervangers weer mogen terugkomen;
- (d) het hoorbaar aankondigen van het begin van de laatste minuut van de wedstrijd en van de eventuele extra tijd;
- (e) met een fluitsignaal de 45 seconden en het einde van iedere time-out aangeven.

WP 9.2

De tijdopnemer geeft, onafhankelijk van de scheidsrechters, met een fluit (of met een ander geluidssignaal op voorwaarde dat het te onderscheiden, krachtig van geluid en goed waarneembaar is) een signaal voor het einde van iedere speelperiode en zijn eindsignaal is ogenblikkelijk van kracht, uitgezonderd:

- (a) in het geval van het gelijktijdig door een scheidsrechter toekennen van een strafworp, in welk geval de strafworp zal worden genomen overeenkomstig de spelregels;
- (b) als de bal in de vlucht is en de doellijn passeert, in welk geval het daaruit voortvloeiende doelpunt wordt toegekend.

WP 10.1

De taken van de secretarissen zijn:

- (a) het invullen van het wedstrijdformulier, daarbij inbegrepen het registreren van de spelers, de speelstand, time-outs, alle uitsluitingsfouten, strafworf fouten, en de persoonlijke fouten die aan elke speler worden toegekend;
- (b) het controleren van de duur van uitsluiting van spelers en het aangeven van het einde van de uitsluitingsperiode door het omhoog heffen van de vereiste vlag; behalve als de scheidsrechter het terugkomen van een uitgesloten speler of vervanger heeft toegestaan, nadat het balbezit weer is overgegaan naar de ploeg van die speler. Na 4 minuten werkelijk spel zal de secretaris het terugkomteken geven aan de vervanger die door gewelddadig spel van de wedstrijd is uitgesloten, d.m.v. het heffen van de gele vlag, tezamen met de overeenkomstig vlag;

Uittreksel voor W-official

- (c) het aangeven met de rode vlag en een fluitsignaal van elke onjuiste terugkomst in het speelveld van een uitgesloten speler of onjuist in het speelveld komen van een vervanger (inbegrepen het na een signaal van een grensrechter aangeven van het onjuiste terugkomen of in het speelveld komen). Dit signaal stopt het spel onmiddellijk;
- (d) het onmiddellijk aangeven van een derde persoonlijke fout van elke betreffende speler op de volgende wijze:
  - (1) met de rode vlag als de derde persoonlijke fout een uitsluitingsfout is;
  - (2) met de rode vlag en een fluitsignaal als de derde persoonlijke fout een strafworfout is.

(KNZB: De taak van de grensrechter genoemd bij (c) is alleen van toepassing bij internationale wedstrijden.)

WP 11.1

De duur van de wedstrijd bestaat uit vier speelperioden, van elk acht minuten werkelijk spel. De tijd wordt gerekend vanaf het moment dat een speler, bij het begin van elke speelperiode, de bal aanraakt. Bij elk fluitsignaal voor een spelonderbreking wordt de klok stopgezet totdat de bal in het spel is teruggebracht doordat de bal de hand verlaat van de speler die de toegewezen worp neemt, of nadat de bal is aangeraakt door een speler bij een neutrale inworp.

Speeltijden voor de Nederlandse competitie zijn geregeld in reglementsartikel E 23 resp. het competitiereglement.

WP 11.2

Tussen de eerste en tweede en tussen de derde en vierde speelperiode is er een rust van twee minuten en tussen de tweede en derde periode is er een rust van vijf minuten. De ploegen, inclusief de spelers, coaches en begeleiders, wisselen van speelhelpt voordat de derde speelperiode begint. Dit is alleen het geval in de eredivisie. In de overige Nederlandse competities geldt een rusttijd van 2 minuten tussen alle perioden.

WP 12.1

Elke ploeg mag in elke periode 1 time-out aanvragen. In de Nederlandse competitie geldt dit voor wedstrijden op bondsniveau. Voor wedstrijden op regionaal niveau geldt dat elk team maximaal 2 time-outs per wedstrijd mag aanvragen.

De duur van een time-out is één minuut. Een time-out kan op elk moment worden aangevraagd, ook na een doelpunt, door de coach van de balbezittende ploeg door het roepen van time-out en het met zijn handen maken van een T gebaar.

Als een time-out wordt aangevraagd, stoppen de scheidsrechters of de secretarissen de wedstrijd door middel van een fluitsignaal en de spelers moeten zo snel mogelijk terugkeren naar hun speelhelpt. De 30-secondenklok wordt niet terug gezet.

Na 45 seconden, dit wordt kenbaar gemaakt door de jury, mogen spelers elke willekeurige positie op het speelveld innemen, met inachtneming van de spelregels die betrekking hebben op het nemen van strafworpen en hoekworpen.

Uittreksel voor W-official

De jury geeft door middel van een fluitsignaal aan dat de time-out voorbij is. Na dit fluitsignaal brengt de scheidsrechter de bal weer in het veld en wordt het spel hervat door de ploeg die in balbezit is met het nemen van een vrije worp op de middenlijn of daarachter.

Mocht er voor het nemen van een strafworp of een hoekworp een time-out worden aangevraagd, dan wordt het spel hervat door het nemen van de worp.

Als de coach van de ploeg, die balbezit heeft, een time-out meer aanvraagt dan waarop hij recht heeft, dan dient de jury de scheidsrechters hiervan op de hoogte brengen. Het spel wordt daarna hervat met het nemen van een vrije bal op de middenlijn door een speler van de tegenpartij.

Als de coach van de ploeg die niet in balbezit is een time-out aanvraagt wordt het spel stilgelegd en een strafworp aan de tegenpartij toegekend.

WP 21.1

Het is een uitsluitingsfout om een van de navolgende overtredingen te begaan (WP 21.4 t/m 21.20). Dit wordt bestraft (behalve als in de spelregels anders is voorzien) met het toekennen van een vrije worp aan de tegenpartij en uitsluiting van de speler die de overtreding beging.

WP 21.2

De uitgesloten speler begeeft zich naar het terugkomvak bij zijn eigen doellijn zonder het water te verlaten. Onderweg naar het terugkomvak en gedurende het verblijf in het terugkomvak mag de speler zich niet bemoeien met het spel. Het is de uitgesloten speler toegestaan om onder water naar het terugkomvak te zwemmen.

Bij een speelveld waarbij de speelveldbegrenzing wordt gevormd door een lijn met drijvers mag de uitgesloten speler op elk punt het speelveld verlaten om vervolgens langs de lijn terug te zwemmen naar het terugkomvak. Hij of zij mag ook achter het doel langs zwemmen om het terugkomvak te bereiken onder het voorbehoud dat hij daarbij niet de opstelling van het doel verandert

Bij het bereiken van het terugkomvak, moet de uitgesloten speler zichtbaar boven water komen voordat hij of een vervanger toestemming krijgt om weer in het speelveld te komen overeenkomstig de spelregels. Het is echter niet noodzakelijk dat de uitgesloten speler in het terugkomvak blijft wachten tot de beoogde vervanger is gearriveerd.

WP 21.3

Het is de uitgesloten speler of vervanger toegestaan om weer in het speelveld te komen, zodra zich het eerste van de volgende voorvallen voordoet:

- (a) als er 20 seconden werkelijk spel verstreken is, op welk moment de secretaris de betreffende vlag opsteekt mits de uitgesloten speler overeenkomstig de spelregels zijn terugkomvak heeft bereikt;
- (b) als er een doelpunt is gemaakt;
- (c) als de ploeg van de uitgesloten speler gedurende werkelijk spel balbezit herkrijgt (hetgeen betekent controle hebben over de bal), op welk moment de scheidsrechter die de verdedigende situatie beoordeelt het weer in het speelveld mogen komen zal aangeven door met de hand het terugkomteken te geven;

- (d) als het team van de uitgesloten speler een vrije worp of doelworp wordt toegekend, is het teken bij de toekenning van de worp te beschouwen als het terugkomsignaal, mits de uitgesloten speler het terugkomvak overeenkomstig de regels heeft bereikt, behalve tussen de speelperioden, na een doelpunt of gedurende de time-out.

Het is de uitgesloten speler of vervanger toegestaan om weer in het speelveld te komen vanuit het terugkomvak het dichtst bij zijn eigen doellijn, onder het voorbehoud dat:

- (a) hij een teken heeft gekregen van de secretaris of een scheidsrechter;
- (b) hij niet springt van of zich afzet tegen de kant van het zwembad of het speelveld;
- (c) hij de opstelling van het doel niet verandert;
- (d) het een vervanger niet is toegestaan in het speelveld te komen in de plaats van een uitgesloten speler totdat deze speler het terugkomvak bij zijn eigen doellijn bereikt heeft.

Nadat een doelpunt is gemaakt mag een uitgesloten speler of een vervanger vanaf elke willekeurige plaats weer in het speelveld komen. Deze bepalingen zijn ook van toepassing bij het in het speelveld komen van een vervanger wanneer de uitgesloten speler zijn derde persoonlijke fout heeft gekregen of volgens de spelregels op een andere manier voor de verdere duur van de wedstrijd is uitgesloten.

Een vervanger krijgt geen terugkomteken van de scheidsrechter, noch een vlagsignaal van de secretaris voor het verstrijken van de 20 seconden uitsluitingsperiode totdat de uitgesloten speler het terugkomvak het dichtst bij zijn eigen doellijn bereikt heeft. Dit is ook van toepassing voor een vervanger die in de plaats komt van een speler die voor de verdere duur van de wedstrijd is uitgesloten.

Indien de uitgesloten speler verzuimt om naar zijn terugkomvak te gaan, is het een vervanger niet toegestaan in het speelveld te komen, tenzij er een doelpunt wordt gemaakt of bij het einde van een speelperiode of tijdens een time-out.

De hoofdverantwoordelijke voor het geven van het terugkomteken voor het weer in het speelveld mogen komen van een uitgesloten speler of van een vervanger, in het geval dat de uitsluitingsperiode nog niet voorbij is, is de scheidsrechter die de verdedigende situatie beoordeelt. Niettemin mag de scheidsrechter die de aanvalssituatie beoordeelt hierbij ook behulpzaam zijn. Zowel het teken van de ene als de andere scheidsrechter is geldig.

Als een scheidsrechter een onjuist in het speelveld komen vermoedt of de grensrechter een teken geeft voor een dergelijk onjuist in het speelveld komen, dan moet hij of zij er zeker van zijn dat de andere scheidsrechter niet een terugkomteken gegeven heeft.

Voordat hij het terugkomteken geeft voor het weer in het speelveld mogen komen van een uitgesloten speler of een vervanger, moet de scheidsrechter die de verdedigende situatie beoordeelt een moment wachten voor het geval dat de scheidsrechter die de aanvallende situatie beoordeelt fluit om het balbezit terug te geven aan de tegenpartij.

Een wisseling van balbezit ontstaat niet louter vanwege het einde van een speelperiode, maar de uitgesloten speler of vervanger is gerechtigd weer in het speelveld te komen als zijn ploeg de bal veroverd bij het uitzwemmen bij het herbegin van de volgende speelperiode.

Uittreksel voor W-official

Als een speler wordt uitgesloten aan het einde van een speelperiode, moeten de scheidsrechters en de secretaris zich bij het herbegin van de volgende periode er zeker van zijn dat de ploegen het juiste aantal spelers hebben, voordat er een teken voor het herbegin wordt gegeven

Wp 21.15

In het geval van gelijktijdige uitsluiting van spelers van de verschillende ploegen, worden beide spelers voor 20 sec. uitgesloten. De **30 seconden klok wordt niet teruggezet** en het spel wordt hervat met een vrije worp voor de ploeg welke op het laatste moment het balbezit had. Als geen van de ploegen balbezit had op het moment van de uitsluitingen wordt de 30 seconden klok teruggezet en wordt de wedstrijd hervat met een neutrale inworp.

Beide uitgesloten spelers is het ingevolge deze spelregel toegestaan terug te keren in het speelveld bij de eerstkomende gelegenheid waarnaar in WP 21.3 wordt verwezen of bij de volgende wisseling van balbezit.

WP 21.16

Het op onjuiste wijze in het speelveld terugkomen door een uitgesloten speler of het op onjuiste wijze terugkomen door een vervanger, daarbij inbegrepen:

- (e) zonder een teken te hebben gekregen van de secretaris of een scheidsrechter;
- (f) vanaf elke andere plaats dan zijn eigen terugkomvak, behalve waar de spelregels onmiddellijke vervanging toestaan;
- (g) door te springen of zich af te zetten van de kant of wand van het bad of van het speelveld;
- (h) door de opstelling van het doel te beïnvloeden.

Indien deze overtreding wordt begaan door een speler van de ploeg welke **niet in balbezit** is wordt;

- de betreffende speler uitgesloten
- er wordt een strafworp toegekend aan de tegenpartij.

Deze speler krijgt slechts één aanvullende persoonlijke fout die door de secretaris als uitsluitingsfout moet worden genoteerd.

Indien deze overtreding wordt begaan door een speler van de ploeg welke **wel in balbezit** is wordt de betreffende speler uitgesloten en volgt er een vrije worp voor de tegenpartij.

WP 22.6

Het door een speler of vervanger die krachtens de spelregels op dat moment geen recht tot deelnemen heeft, in het speelveld komen. De overtreder wordt tevens voor de verdere duur van de wedstrijd uitgesloten met vervanging. De vervanger mag het speelveld inkomen na de eerstvolgende gebeurtenis waarnaar verwezen wordt in WP 21.3.

Uittreksel voor W-official

WP 22.9

Wanneer tijdens de laatste minuut van de wedstrijd een strafworp wordt toegekend mag de coach van de ploeg die de strafworp moet nemen er voor kiezen verder te spelen middels een vrije worp. Hij dient dit onmiddellijk duidelijk te maken. De tijdwaarnemer zal in dit geval de 30-secondenklok weer terug moeten zetten.

WP 24.1

Er wordt een persoonlijke fout genoteerd tegen een speler, die een uitsluitings- of strafworfout begaat. De scheidsrechter geeft het mutsnummer van de overtreder door aan de secretaris.

WP 24.2

Bij het ontvangen van een derde persoonlijke fout, wordt de speler voor de verdere duur van de wedstrijd uitgesloten met vervanging zodra zich een van de voorvallen voordoet waarnaar in WP 21.3 verwezen wordt. Als de derde persoonlijke fout een strafworp is, moet de vervanger voor de uitgesloten speler onmiddellijk in het speelveld komen.

WP 25.1

Het is een speler gedurende het spel slechts toegestaan het water te verlaten of te zitten of staan op de treden of de zijkanten van het zwembad in het geval van een ongeval, letsel of ziekte of met toestemming van de scheidsrechter. Een speler die legitiem het water heeft verlaten, mag bij een onderbreking van het spel, met toestemming van een scheidsrechter, terugkeren via het terugkomvak het dichtst bij zijn eigen doellijn.

WP 25.2

In het geval dat een speler tijdens de wedstrijd een bloedende wond oploopt, gelast de scheidsrechter onmiddellijk de speler het water te verlaten, met directe vervanging door een invaller en de wedstrijd zal zonder onderbreking worden voortgezet. Zodra het bloeden bij de gewonde speler geheel gestelpt is, is hij weer gerechtigd om als vervanger aan de wedstrijd deel te nemen.

WP 25.3

In het geval van ongeval, letsel of ziekte kan de scheidsrechter, naar zijn goedgevoelen, het spel gedurende maximaal drie minuten onderbreken. In dat geval deelt hij de tijdopnemer mee wanneer de onderbrekingsperiode ingaat.

WP 25.4

Mocht het spel stilgelegd worden vanwege een ongeluk, ziekte, een bloedende wond of een andere onvoorziene reden, dan brengt de ploeg, die op het moment van de onderbreking in balbezit was, de bal in het spel op de plaats waar de bal zich bevond voor de onderbreking.

WP 25.5

Behalve onder de omstandigheden als omschreven in WP 25.2 (bloeden) zal het de speler niet zijn toegestaan verder aan het spel deel te nemen als een vervanger in het veld is gekomen.

BIJLAGE B: TEKENS TE GEBRUIKEN DOOR DE OFFICIALS

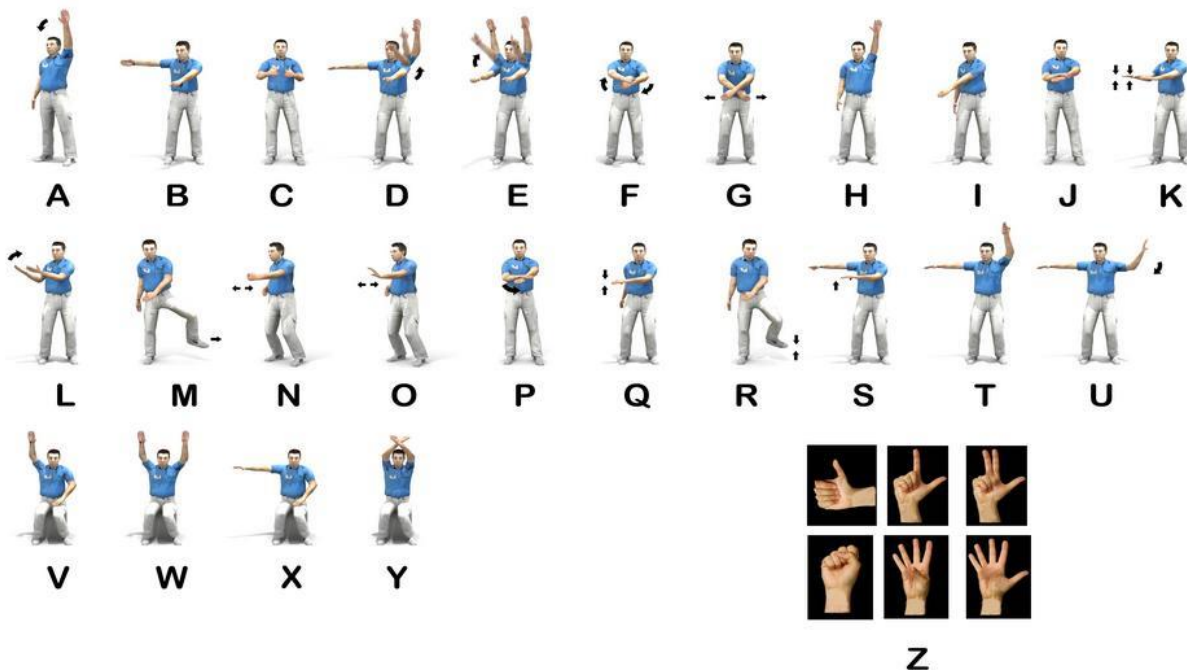

Fig. A De scheidsrechter beweegt zijn arm omlaag vanuit een verticale positie:

- (1) teken voor het begin van een speelperiode;
- (2) teken voor het herbegin na een doelpunt;
- (3) teken voor het nemen van een strafworp.

Fig. B Door met een arm te wijzen in de richting van de aanval en met de andere arm het punt aan te wijzen van waar de bal in het spel gebracht moet worden, bij een vrije worp, hoekworp of doelworp.

Fig. C Teken voor een neutrale inworp. De scheidsrechter wijst met zijn handen met beide duimen naar boven gericht de plaats aan waar de neutrale inworp is toegekend en vraagt om de bal.

Fig. D Teken om de uitsluiting van een speler aan te geven, door naar de speler te wijzen en vervolgens de arm te bewegen in de richting van de speelveldbegrenzing, onmiddellijk gevolgd door het aangeven van het mutsnummer van de uitgesloten speler zodanig dat dit zichtbaar is voor zowel de spelers in het speelveld als voor de jurytafel.

Fig. E Teken voor het gelijktijdig uitsluiten van twee spelers. De scheidsrechter zal met beide handen naar de twee spelers wijzen, en aangeven overeenkomstig figuur D dat ze uitgesloten zijn en vervolgens de mutsnummers aangeven.

Fig. F Teken om het uitsluiten van een speler voor wangedrag aan te geven. De scheidsrechter geeft de uitsluiting aan in overeenstemming met figuur D (of indien van toepassing figuur

E). Hij draait zijn handen om de beurt in het rond, duidelijk zichtbaar voor de spelers in het veld en de jurytafel. Aanvullend toont hij de speler de rode kaart. De scheidsrechter geeft het mutsnummer van de uitgestuurde speler door aan de jurytafel.

- Fig. G Teken voor het uitsluiten van een speler met vervanging na 4 minuten. De scheidsrechter geeft het teken voor de uitsluiting overeenkomstig Figuur D (of Figuur E indien van toepassing) en kruist vervolgens zijn armen op zodanige wijze dat dit zichtbaar is voor zowel de spelers in het speelveld als voor de jurytafel. Aanvullend toont hij de speler de rode kaart. De scheidsrechter geeft het mutsnummer van de uitgestuurde speler door aan de jurytafel.
- Fig. H Teken voor het toekennen van een strafworp. De scheidsrechter brengt zijn arm met vijf opgestoken vingers omhoog. Daarna geeft hij de jurytafel het mutsnummer door van de verdedigende speler tegen wie de strafworp is toegekend.
- Fig. I De scheidsrechter zal een doelpunt aangeven met een fluitsignaal gevolgd door het onmiddellijk wijzen naar het midden van het speelveld.
- Fig. J Teken om de uitsluitingsfout van het vasthouden van een tegenstander aan te geven. De scheidsrechter maakt een gebaar waarbij hij de pols van de ene hand met de andere hand vasthoudt.
- Fig. K Teken om de uitsluitingsfout van het onderduwen van een tegenstander aan te geven. De scheidsrechter maakt een neergaande beweging met beide handen beginnend vanuit een horizontale positie.
- Fig. L Teken om de uitsluitingsfout van het naar zich toe trekken van een tegenstander aan te geven. De scheidsrechter maakt een terugtrekkende beweging waarbij hij beide handen verticaal gestrekt naar zijn lichaam toe beweegt.
- Fig. M Teken om de uitsluitingsfout van het trappen van een tegenstander aan te geven. De scheidsrechter maakt met één voet een trappende beweging terwijl hij op de andere voet blijft staan.
- Fig. N Teken om de uitsluitingsfout van het slaan van een tegenstander aan te geven. De scheidsrechter maakt een slaande beweging met de gesloten vuist, beginnend vanuit een horizontale positie.
- Fig. O Teken om de gewone fout van het wegduwen of zich afzetten van een tegenstander aan te geven. De scheidsrechter maakt met zijn arm een van zijn lichaam afduwende beweging beginnend vanuit een horizontale positie.
- Fig. P Teken om de uitsluitingsfout van het hinderen of zwemmen over een tegenstander aan te geven. De scheidsrechter maakt een kruisend gebaar waarbij de ene hand de andere horizontaal kruist.

Uittreksel voor W-official

- Fig. Q Teken om de gewone fout van het volledig onder water duwen van de bal aan te geven. De scheidsrechter maakt een neerwaartse beweging met zijn hand, beginnend vanuit een horizontale positie.
- Fig. R Teken om de gewone fout van het staan op de bodem aan te geven. De scheidsrechter beweegt één voet omhoog en omlaag.
- Fig. S Teken om de gewone fout van het onnodig tijd verspillen bij het nemen van een vrije worp, doelworp of hoekworp aan te geven. De scheidsrechter beweegt zijn hand op een zichtbare manier een of twee keer op en neer, de handpalm naar boven gericht.
- Fig. T Teken om een overtreding van de 2 meterregel aan te geven. De scheidsrechter geeft het nummer twee aan, door de wijs en de middelvinger omhoog te steken met de arm verticaal gestrekt.
- Fig. U Teken om de gewone fout van tijdverspilling of het aflopen van de 30 secondenklok aan te geven. De scheidsrechter maakt met zijn hand twee of drie keer een cirkel gebaar.
- Fig. V Teken van een grensrechter bij het begin van een spelperiode d.m.v. het heffen van één arm in verticale positie.
- Fig. W Teken van een grensrechter om een onjuiste (her)start of een verkeerd terugkomend uitgesloten speler aan te geven, d.m.v. het heffen van beide armen in verticale positie.
- Fig. X Het teken van de grensrechter om een doelworp/hoekworp aan te geven, d.m.v. het horizontaal wijzen van de arm in aanvallende richting.
- Fig. Y Het teken van de grensrechter om een doelpunt aan te geven, d.m.v. het heffen en kruisen van beide armen.
- Fig. Z Tekens ter aanduiding van het mutsnummer van een speler. Om beter met de spelers en de secretaris te communiceren worden in voorkomende gevallen beide handen gebruikt, wanneer het nummer hoger dan vijf is. Eén hand toont dan vijf vingers en samen met de andere hand wordt het aantal extra vingers getoond, waardoor dan de som van het mutsnummer van de speler wordt gevormd. Voor het nummer tien wordt een gesloten vuist getoond. Indien het nummer hoger is dan tien, dan toont één hand de gesloten vuist en de andere hand het aanvullend aantal vingers om het juiste nummer van de speler vol te maken.